

De resultaten van CMK n.a.v. analyse EVI 2020 Compenta i.s.m. de Rijksuniversiteit Groningen

Inleiding

Alweer acht jaar lang werkt Compena samen met overheden, het primair onderwijs en het culturele veld aan de kwaliteit van het cultuuronderwijs in Drenthe. Goed cultuuronderwijs wordt gegeven door deskundige leerkrachten die in samenwerking met cultuurprofessionals uit het Drentse veld kinderen inspireren en kinderen leren om hun verbeeldingskracht te gebruiken. Door te werken vanuit een heldere schoolspecifieke visie op cultuuronderwijs worden doorgaande leerlijnen ontwikkeld. Hoe beter de visie, hoe beter de school weet wat zij kinderen wil leren, hoe beter de eigen deskundigheid kan worden bevorderd en de samenwerking met de culturele omgeving kan worden aangegaan. Niet het aanbod maar de vraag staat centraal. Om het jaar evalueren de scholen in het dossier EVI, hoe zij gewerkt hebben aan de randvoorwaarden van goed cultuuronderwijs, welke opbrengsten dit heeft opgeleverd, hoe tevreden ze zijn en waar ze nog hulp nodig hebben. De analyse van de dossiers van de scholen wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen. Het gaat om kwalitatief onderzoek waarbij de onderzoekers alle dossiers lezen en interpreteren. De analyse gebeurt jaarlijks op dezelfde wijze door de kwalitatieve antwoorden van de scholen te coderen. Hierdoor zijn vergelijkingen mogelijk en zien we jaarlijks of er sprake is van groei of stagnatie. Tevens zorgt deze wijze van analyse ervoor dat Compena voortdurend haar dienstverlening kan afstemmen op de behoefte van scholen.

Scenario's

Compenta heeft voor de scholen scenario's ontwikkeld (van 1 t/m 4) om hen te helpen met de stappen die gezet kunnen worden om de kwaliteit van het cultuuronderwijs te verbeteren. Zo is bij een scenario 1 school geen visie op cultuuronderwijs aanwezig, geen ICC'er, geen leerlijn en neemt een school alleen cultuurprogramma's af zonder specifieke vraag te stellen. In scenario 2 is een ICC'er opgeleid, ligt er een algemene visie, werkt de school aan samenhang in het cultuuronderwijs en neemt de school deel aan een netwerk. Hoe verder de school komt, hoe meer samenhang er in het programma zit en hoe meer het cultuuronderwijs aansluit bij de eigen leerlingen en cumulatief is opgebouwd in een leerlijn. De scenario's worden getoetst in EVI en leveren een score op. Zo kan een school een 2,4 scoren omdat er een schoolspecifieke visie is, een opgeleide ICC'er die met het team samenwerkt met een aantal culturele aanbieders, maar dit nog niet heeft verankerd in een leerlijn.

Het invullen van EVI is voor veel scholen een moment van zelfreflectie. De vragen worden altijd door twee invullers beantwoord (vaak de directeur en een ICC'er). Vier ogen weten meer dan twee en de kans op eerlijke antwoorden is groter. EVI is geen verantwoordingsinstrument. De dossiers blijven van de school en alleen de onderzoeker van de RUG kan de dossiers inzien. Genoemde opbrengsten worden geanonimiseerd in het rapport. Het dossier met de uitslag is een spiegel en wordt door veel scholen ook gebruikt als bespreekdocument in het team. Ook wordt EVI door de mooie vormgeving vaak gepresenteerd aan ouders om hen deelgenoot te maken van het proces van kwaliteitsverbetering van het cultuuronderwijs.

Bereik CMK

Sinds het begin van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit is het relatieve bereik van scholen in Drenthe het grootst van Nederland. In 2020 hielp Compenta 247 deelnemende scholen met hun kwaliteitsverbetering en dat is 94% van alle Drentse scholen. Het bereik per gemeente is wisselend Aa en Hunze (9), Assen (29), Borger-Odoorn (15), Coevorden (20), De Wolden (13). Emmen (57), Hoogeveen (29), Meppel (13), Midden-Drenthe (18), Noordenveld (16), Tynaarlo (16) en Westerveld (12).

Soms raken we een school kwijt, bijvoorbeeld t.o.v 2018 in Aa en Hunze (-2), Coevorden (-1), Meppel (-1), Midden-Drenthe (-1) en Noordenveld (-1), maar de redenen zijn vaak legitiem. De kwaliteit is bijvoorbeeld goed en een impuls is niet nodig, of de prioriteiten zijn even anders bijvoorbeeld vanwege een fusie. In 2020 hebben we negen nieuwe scholen bereikt t.o.v 2018. Deze veranderingen hebben natuurlijk invloed op het algemene beeld, omdat topscholen soms verdwijnen en nieuwe scholen met een lagere EVI score gaan deelnemen.

EVI-resultaten

Van de 247 deelnemende scholen hebben 242 scholen EVI ingevuld (99%). En wat blijkt scholen willen investeren in deskundigheid van het team, in activiteiten, lessen, projecten en leerlijnen. Muziek blijft de populairste discipline. Opvallende stijgers zijn taal en literatuur (in 2018 drie keer genoemd en in 2020 148 keer¹). We herkennen dit beeld doordat aan de ene kant het Muziekakkoord Drenthe de prioriteit van muziekonderwijs positief heeft beïnvloed en aan de andere kant zien we dat veel scholen bezig zijn met de verbinding van cultuur aan taalonderwijs. De Compenta partners en de bibliotheek worden hierin als belangrijkste samenwerkingspartijen genoemd door de scholen.

Corona is 119 keer genoemd als knelpunt. Voorstelbaar, omdat EVI middenin de crisis is ingevuld. Begrijpelijk ook dat leerkrachten en directies zich middenin de coronacrisis minder verbonden voelen met hun culturele netwerk en minder de regie ervaren. De doorgaande leerlijn en de deskundigheid van het team laten een kleine groei in kwaliteit zien.

Het gemiddelde Drentse scenario is 2.6 (een stijging van 0.1). Het lijkt alsof scholen een stabiel basisniveau hebben bereikt waardoor de exponentiele groei van de eerste CMK jaren nu wat lijkt af te vlakken. Geen enkele school is ontevreden over de regeling maar wel opvallend is dat net iets meer dan de helft van de scholen tevreden is over de opbrengst van CMK voor hun school. Waren de ambities te hoog? Of spelen er andere zaken die ervoor zorgen dat scholen zo kritisch terugkijken op de afgelopen periode?

In de planvorming was de ambitie van scholen juist minder hoog dan in 2018 (0,4 lager), maar dit kan ook te maken hebben met scholen die al op het hoogste niveau zijn, waardoor zij niet langer een ambitiescenario invullen. De nieuwe CMK-periode

---

¹ De onderzoeker geeft hierbij aan dat dit onderdeel anders is gecodeerd dan in 2018 (vanuit het hele Evi-dossier i.p.v. alleen bij de vraag over de vakgebieden). Dit kan ook een mogelijke reden van de toename zijn.

biedt vanwege de samenwerkingsovereenkomsten meer ruimte voor maatwerk, waardoor de adviseurs scholen beter kunnen helpen om realistische ambities te stellen.

Deskundigheid

86% van de scholen heeft een ICC'er en uit EVI blijkt dat 19 scholen aangeven een tweede ICC'er nodig te hebben. In 2020 zijn 18 nieuwe ICC'ers opgeleid. Landelijk staat Drenthe op de tweede plaats met 91 ICC'ers per 10.000 leerlingen (na Groningen). De tevredenheid over de eigen deskundigheid is op de scholen groot en, 72% wil zich specifiek ontwikkelen op kunstdisciplines en op samenhang. Er wordt minder vaak dan in 2018 genoemd dat de scholen algemene 'deskundigheid van het team' willen stimuleren. Scholen weten dus steeds beter wat ze precies willen ontwikkelen. Het knelpunt 'geen prioriteit' of 'geen belangstelling bij het team' wordt bijna niet meer genoemd. Scholen zien steeds beter het belang van cultuuronderwijs en deskundigheid. Hieruit concluderen wij dat er draagvlak is voor CMK 3.

De groei in deskundigheid is volgens de scholen een belangrijke opbrengst van CMK. Dit komt overeen met de doelen die scholen hadden (234 van de 244 scholen zetten primair in op deskundigheid) en, 139 scholen geven aan dat dit ook de belangrijkste opbrengst was. Compenta ontving van 57 scholen hulpvragen. Deze hulp is inmiddels geboden.

Het gemiddeld scenario is in Drenthe met 0,1 gegroeid naar 2.5 (vooral toename in scenario 3 en 4). Tien gemeenten hebben een kleine groei of zijn stabiel. De gemeenten Assen (-0,1) en Coevorden (-0,1) kennen een kleine teruggang. Genoemde knelpunten op het gebied van deskundigheid zijn: problemen in het team, kleine school, wisseling personeel, gebrek aan deskundigheid of ICC'er vertrokken. Dit beeld komt overeen met het algemene beeld in het primair onderwijs waar de werkdruk hoog, en een leerkrachtentekort is en kleine scholen moeite hebben om de kwaliteit op pijl te houden.

Visie

90% van de scholen heeft een visie en de tevredenheid is groot. 46 scholen noemen de verbetering van de visie als belangrijke opbrengst van CMK. Opvallend is dat met name openbare scholen het moeilijk vinden om een schoolspecifieke visie te omschrijven. Steeds minder scholen willen zich op dit terrein verder ontwikkelen (50% i.t.t. 65% in 2018). Er lijkt na acht jaar CMK een moeheid te ontstaan om steeds weer met de visie aan de slag te gaan.

Relatief veel scholen denken een schoolspecifieke visie te hebben, maar uit de kwalitatieve analyse bleek dit niet. Een expliciete nascholing op wat een schoolspecifieke visie is, is van belang voor minder vergevorderde scholen. Adviseurs van Compenta gaan de komende CMK-periode scholen helpen om hun cultuurvisie te verbeteren, waarbij ze het waarom, hoe, wat en met wie van cultuuronderwijs gaan verbinden aan de specifieke onderwijsvorm van de school (bijvoorbeeld Dalton of Jenaplan), de locatie van de school, de leerlingpopulatie, de wijze waarop de school omgaat met ouderbetrokkenheid, achterstanden of

talentenprogramma's. Noot: In het onderdeel visie werd de coronacrisis het vaakst genoemd als knelpunt.

Steeds meer scholen hebben een gedeelde visie met andere scholen. Dit sluit goed aan op de mogelijkheid die we in CMK3 gaan bieden aan scholen om ook gezamenlijk plannen te maken voor een samenwerkingsovereenkomst met Compenta. De vraag is wel hoe deze scholen in de toekomst EVI moeten gaan invullen.

Het gemiddeld scenario is 2,7 (gelijk aan 2018), waarbij de meerderheid in scenario 3 zit. Per gemeente zijn de verschillen groot: maar liefst vijf gemeenten scoren lager dan in 2018: Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Noordenveld en Tynaarlo. Een verklaring kan zijn dat we in deze laatste periode een paar nieuwe scholen hebben bereikt. Er is namelijk een groei in scenario 1 (8%) en dat kan alleen maar duiden op nieuwe scholen of scholen die na een fusie opnieuw beginnen. Aan de andere kant is er ook een toename van scenario 4 scholen.

Doorlopende leerlijn

92% van de scholen brengt bewust samenhang aan, waarvan 37% een goedgekeurde doorlopende leerlijn heeft en 58% wel werkt aan samenhang in het cultuuronderwijs maar dit nog niet geborgd heeft. Ruim driekwart van deze groep wil zich hierin verder ontwikkelen, wat goed nieuws is voor CMK3.

De meeste scholen geven aan dat het werken aan samenhang binnen cultuuronderwijs een doorgaand proces is wat vele jaren in beslag neemt en vooral 'wat altijd beter kan'. De belangrijkste opbrengst van CMK ligt in de verrijking van het programma. Extra activiteiten als excursies, voorstellingen en cultuurmenu's scoren het hoogst met direct daarna de doorlopende leerlijn.

55 scholen noemen de leerlijn de belangrijkste opbrengst van CMK. Door het gebruik van de regeling lukt het scholen om de activiteiten voor leerlingen meer 'diverser en professioneler' aan te bieden. Bijzonder in vergelijking met 2018 is de daling van lessen en de lichte stijging van methodes en vakoverstijgende projecten. Veel scholen hebben moeite met het aanbrengen van samenhang en hebben hier hulp bij nodig. Het stappenplan van de doorlopende leerlijn van Compenta kan breder worden uitgezet.

Qua knelpunten was opvallend dat het speciaal onderwijs en AZC-scholen extra veel moeite ervaren met de ontwikkeling van leerlijnen. Hier gaat Compenta specifieke ondersteuning bieden, omdat de problematiek op deze scholen zo anders is.

Leerlingen verschillen onderling meer in het speciaal onderwijs waardoor het lastig is om een goed doorlopend programma samen te stellen. Maar er zijn genoeg voorbeelden waar het wel is gelukt!

Belangrijke ontwikkeling is de groei in de aandacht die er is voor het volgen van leeropbrengsten.

62% van de scholen met een leerlijn volgt de ontwikkeling van de leeropbrengsten van cultuuronderwijs bij hun leerlingen en 32% van de scholen zonder goedgekeurde leerlijn.

Het gemiddelde scenario is met 0,1 gegroeid naar 2.4. Er is een zichtbare groei van scenario 3 en 4 scholen, maar ook een kleine toename in scenario 1 (bijvoorbeeld in Emmen van 1 naar 5 scholen). In negen gemeenten is er sprake van groei of is het behaalde scenario stabiel, alleen in Noordenveld (-0,3), Aa en Hunze (-0,2) en Tynaarlo (-0,2) is er een kleine teruggang. Opvallend is dat in de gemeenten Borger-Odoorn (+0,3) en De Wolden (+0,3), waar de visie gemiddeld lager scoort, de leerlijn veel hoger scoort. Noordenveld en Tynaarlo scoren op beide onderwerpen lager.

Netwerk

83% van de scholen is tevreden over hun relatie met het netwerk. De helft van de scholen voert zelf de regie over het cultuuronderwijs in relatie met het veld en de andere helft neemt deel aan het cultuureducatieve netwerk, maar voert geen regie. De meerderheid van deze scholen wil zich wel graag verder ontwikkelen (58%) en dat biedt kansen voor CMK3.

De Compenta instellingen worden het vaakst genoemd als partner aangaande cultuuronderwijs. Bijzonder is dat K&C en Compenta soms als één instelling worden genoemd. De bibliotheek is ook een hele belangrijke partner. Naast een kunstenaar en een gastdocent worden erfgoedinstellingen opvallend veel genoemd. Daarbinnen werd het Huus van de Taol het vaakst genoemd, wat weer overeenkomt met de populariteit van taal in de verbinding met cultuuronderwijs. 49 scholen vinden dat CMK vooral heeft bijgedragen aan een actievere relatie met het netwerk.

Scholen van het speciaal onderwijs hebben behoefte aan een eigen netwerk van aanbieders die ervaring hebben met bijzondere leerlingen en gepast aanbod kunnen ontwikkelen. K&C faciliteert het netwerk van speciaal onderwijs scholen en zal een aanbiedersnetwerk ontwikkelen.

29% van de scholen heeft deelgenomen aan productontwikkeling (veel meer dan in 2018). Mooi is dat geen enkele school hier ontevreden over was. Scholen zien dat productontwikkeling een positieve invloed heeft op de kwaliteit van het cultuuronderwijs, doordat de samenwerking ervoor zorgt dat het aanbod beter aansluit op de specifieke schoolsituatie.

Het gemiddeld scenario is gelijk aan 2018 (2.0). Bij negen gemeenten is het gemiddeld scenario gegroeid of stabiel gebleven en in drie gemeenten was een kleine teruggang: Aa en Hunze (-0,3), Borger-Odoorn (-0,1), Hoogeveen (-0,1). De coronacrisis wordt als belangrijk knelpunt genoemd, omdat veel gezamenlijke projecten en productontwikkelingen niet door konden gaan.

EVI

Opvallend is dat scholen in 2020 met minder aandacht de vragen hebben ingevuld dan toen we in 2014 met EVI begonnen. Ons doel is dat scholen het instrument inzetten als spiegel voor de ontwikkeling van het cultuuronderwijs op school. Dat lijkt nu minder te gebeuren. Veel scenario's (namelijk 174 van de 968=18%) zijn foutief ingevuld (het probleem speelde in 2018 ook al, maar minder). Dit aantal vinden we echt te hoog en maakt de analyse een stuk ingewikkelder. De RUG stelt nu voor om de scenario's achteraf door de onderzoekers in te laten vullen naar aanleiding van de resultaten van het kwalitatieve onderzoek. Dit advies nemen we mee. Tegelijkertijd zijn de begrippen schoolspecifieke visie (28% foutief ingevuld) en doorlopende leerlijn (21% foutief ingevuld) nog steeds moeilijk te duiden voor scholen. De foutief gekozen scenario's bij leerlijn worden vooral veroorzaakt doordat scholen zich te hoog inschatten in scenario 3 of 4, terwijl ze geen vastgelegde leerlijn hebben of maar een enkele doorlopende leerlijn voor één vak zonder enige vorm van verankering in het curriculum of zichtbare opbouw. Het blijft belangrijk om in adviezen en bijeenkomsten uit te leggen wat Compenta met een leerlijn bedoeld. Scholen krijgen geen feedback van het systeem als een scenario verkeerd wordt ingevuld. Voor Compenta daarom des te belangrijker om in CMK3 scholen beter te begeleiden in de betekenis van de scenario's.

Tegelijkertijd zijn we al druk bezig met een update van EVI, waarin de inhoudelijke samenhang tussen visie, deskundigheid, leerlijn en netwerk veel meer wordt getoetst. Dit biedt meer inzicht in de school om bewust aan samenhang te werken. Uit EVI blijkt dat hier ook veel draagvlak voor is. Wanneer onderzoekers de school in een scenario's gaan indelen, is terugkoppeling naar de school belangrijk! Alle adviezen van de onderzoeker van de RUG nemen we mee naar het ontwikkelteam van EVI 2.0.